

ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

УДК 005:332.4 (477)

Карпенко А. В., студентка 3 курсу
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація: у статті розглянуто конкурентостійкість як пріоритетний економічний чинник функціонування підприємств в сучасних умовах. Проаналізовано поняття «конкурентостійкості підприємства», узагальнено класифікацію факторів, які впливають на неї, досліджено яким чином необхідно враховувати ці фактори в діяльності підприємств.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентостійкість, підприємства, фактори, стратегія.

Abstract: in the article competitiveness is considered as a priority economic factor of functioning of enterprises in modern conditions. The concept "competitiveness of the enterprise" is analyzed, the classification of the factors influencing it is generalized, it is investigated how it is necessary to consider these factors in the activity of enterprises.

Key words: competitiveness, competitiveness, enterprise, factors, strategy.

На сучасному етапі розвитку економіка України характеризується значним зниженням рівня основних макроекономічних показників, спадом обсягів виробництва, різким падінням доходів населення, зростанням цін на основні товари та послуги та, відповідно, збільшенням конкуренції на ринку. Зростання рівня невизначеності та ризику, інтеграція України в європейський економічний простір ускладнюють діяльність вітчизняних підприємств і змушують їх шукати більш ефективні шляхи економічного зростання. Актуальність обраної теми полягає в тому, що в умовах ринкової економіки невід'ємною складовою є конкуренція, у зв'язку з цим виникає необхідність виявлення і систематизації факторів, що впливають на конкурентостійкість підприємства.

Проблема розвитку конкуренції та забезпечення конкурентостійкості підприємств була розглянута в працях як зарубіжних вчених, таких як: М. Портер, Ф. Котлер, І. Ансофф, Д. Рікардо, А. Томпсон, Й. Шумпетер, О. Алексєєв та ін., так і вітчизняних вчених, а саме: В. Базилевич, О. Тридід, С. Пермінова, В. Василенко, Л. Карпенко, Є. Печеркина та ін. Аналізуючи наукові праці цих вчених

видно, що вони досліджували вплив конкуренції на економіку, удосконалювали методологічні підходи оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємств та класифікували фактори конкурентостійкості за різними ознаками. Однак існуюча науково-методична база є недостатньою для розв'язання сучасних проблем.

Метою статті є систематизація факторів конкурентостійкості та дослідження можливостей підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах на основі аналізу наданої класифікації.

Проникнення на вітчизняний ринок потужних транснаціональних корпорацій значно знижує конкурентні переваги вітчизняних підприємств у боротьбі за лідерство. Тому проблема підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг має пріоритетний характер і є першочерговою для української економіки.

Досліджуючи теоретичні аспекти щодо конкуренції на ринку слід зауважити, що виділяють два основних поняття: «конкурентоспроможність» та «конкурентостійкість». У матеріалах Міжнародної організації «Європейський форум з проблем управління» ці поняття ототожнюються, а М. Портер досліджує конкурентостійкість як результат впровадження ефективного стратегічного управління та планування на підприємстві щодо створення конкурентоспроможності [1].

О. Тридід вважає, що: «під конкурентостійкістю підприємства мається на увазі здатність підприємства в порівнянні з конкурентами протистояти дестабілізуючому впливу факторів зовнішнього середовища» [2]. Але, на думку автора, конкурентостійкість – це здатність підприємства забезпечувати конкурентоспроможність, підтримувати цей стан під час постійних змін, як в зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі.

В. Василенко досліджує конкурентостійкість як «здатність системи зберігати свій працездатний стан з досягнення запланованих результатів, повертатися у вихідне становище не зважаючи на тимчасові відхилення координат стану системи в межах заздалегідь визначених допусків, але за умови припинення цих впливів» [3]. З цим визначенням також не можливо повністю погодитись, оскільки працездатний стан системи не завжди означає, що система функціонує ефективно.

Таким чином, досі не існує одного чіткого визначення поняття «конкурентостійкість», але можна зробити висновок, що конкурентостійкість підприємства характеризує здатність підприємства тривалий час ефективно функціонувати в умовах жорсткої конкуренції під впливом різних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Зарубіжні та вітчизняні науковці залежно від своїх поглядів розглядають фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємств, за різними ознаками.

Аналіз і узагальнення факторів, які були наведені у роботах Печеркиної Є. В. та Пермінової С. О., дозволили їх класифікувати за різними ознаками, що наведено у табл. 1 [4, 5].

Таблиця 1

Класифікація факторів конкурентостійкості

Класифікаційні ознаки	Групи факторів
1	2
1. З позиції впливу на діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - фактори, що знижують конкурентостійкість підприємства (збільшення рівня впливу соціальних вимог, недосконалість інфраструктури ринку, несприятливі зміни в законодавстві, відсутність або зниження соціальної відповідальності підприємства та ін.); - фактори, що сприяють конкурентостійкості підприємства (підвищення ефективності системи післяпродажного обслуговування, стабільна інноваційна діяльність, поліпшення ділової активності, можливість швидкого переналадження устаткування та ін.).
2. З позиції середовища функціонування	<ul style="list-style-type: none"> - зовнішні (несприятливі зміни в законодавстві, поява нових конкурентів, поліпшення рівня життя, відхід конкурента з ринку, виникнення бар'єрів входу в галузь та ін.); - внутрішні (втрата фінансової стійкості, ефективна система мотивації праці, збільшення платоспроможності та ін.).
3. За ступенем залежності	<ul style="list-style-type: none"> - незалежні (політичні та соціально-демографічні та ін.); - слабо залежні (правові та культурні та ін.); - взаємозалежні (виробничі та науково-технічні та ін.).
4. За ступенем впливу	<ul style="list-style-type: none"> - фактори слабого впливу (політичні, соціально-демографічні, культурні, природно-кліматичні, міжнародні та ін.); - фактори сильного впливу (постачальники, споживачі, конкуренти, посередники, організаційна культура та ін.); - мультиплікативні фактори – це фактори, зміна яких призводить до зміни багатьох складових конкурентостійкості підприємств, викликає ланцюгову реакцію (кадрові, організаційні, виробничі, маркетингові, фінансові та ін.).
5. За часом дії	<ul style="list-style-type: none"> - довгострокові – фактори, вплив яких має віддалені наслідки;

фактори	- середньострокові – фактори, дія яких проявляється не відразу; - короткострокові – фактори, які негайно впливають на стійкість роботи підприємства.
---------	---

Продовження табл. 1

1	2
6. За рівнем управлінських рішень	- стратегічні (не вимагають конкретної зміни діяльності підприємства, їх відстеження необхідно для виявлення тенденцій в навколишньому середовищі і коригування стратегії в разі потреби); - поточні (справляють вплив в ході повсякденної роботи підприємства, пов'язані з укладанням договорів з постачальниками, дослідженням ринку, збутом продукції); - оперативні (потребують прийняття постійних оперативних рішень, пов'язаних з питаннями виробництва, фінансів, маркетингу і т. п).
7. За стабільністю впливу	- постійно діючі фактори – фактори, які завжди присутні; - періодичні – фактори, які можливо відстежити, виникають через певний проміжок часу; - неперіодичні – фактори, які неможливо відстежити, виникають через різні проміжки часу; - спорадичні – фактори, які діють випадково, одинично, від випадку до випадку.

Підприємства повинні постійно аналізувати вище зазначені фактори, ступінь їх впливу, враховуючи галузь їх функціонування та особливості сучасних умов господарювання. Дослідження часу дії дозволяє виявити фактори, які організація повинна враховувати в першу чергу і управляти ними, прогнозувати їх зміну з метою досягнення конкурентостійкості. Наприклад, зміна величини податків вплине на фінансовий стан підприємства через деякий час, а збій в виробництві негайно позначиться на термінах випуску продукції, її якості, що може привести до невиконання договірних зобов'язань і позначитися на конкурентоспроможності підприємства. Також за допомогою поділу факторів за ступенем впливу підприємство може розставити пріоритети в вирішенні проблем. Збій в роботі з постачальниками завдасть значно більше шкоди, ніж зміни в законодавстві. Поділ факторів на постійно діючі, періодичні, неперіодичні та спорадичні дозволяє підприємству розробляти ефективні стратегії.

Розробка короткострокових і довгострокових стратегій розвитку підприємств істотно залежить від правильного розподілу факторів за

рівнем управлінських рішень. Поточні фактори є досить динамічними, вимагають від керівника постійного спостереження і повинні обов'язково враховуватися при розробці короткострокових планів. Наприклад, проблеми зі збутом продукції можуть призвести до зайвих витрат на зберігання. Оперативні фактори, наприклад, погіршення ефективності післяпродажного обслуговування або відсутність НІОКР, теж матимуть наслідки в короткостроковій перспективі, а саме: можуть вплинути на попит продукції.

Отже, конкурентоспроможність і конкурентостійкість знаходяться в тісному взаємозв'язку. Якщо конкурентоспроможність констатує рівень уже досягнутого успіху від діяльності підприємства і має статистичний характер, то конкурентостійкість розглядається як явище динамічне, оскільки її головним завданням є забезпечення конкурентоспроможності підприємства на тривалий час. Також варто наголосити, що саме комплексність аналізу впливу наведених факторів дозволить досягти ефективного використання потенціалу підприємств України.

Подальші дослідження мають відбуватися в напрямі створення та обґрунтування довгострокових стратегій, які б допомагали вітчизняним підприємствам бути конкурентостійкими та забезпечувати підвищення рівня конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Література

1. Портер М. Конкуренция: пер. з англ. / М. Портер – М. : Издательский дом «Вильямс», 2010. – 591 с.
2. Тридід О. М. Комплексна оцінка конкурентного статусу підприємства / О. М. Тридід // Економіка розвитку. ХНЕУ. – 2002. – №2 (22). – С. 75-76.
3. Василенко В. А. Общее и особенное в экономике: теоретический аспект (Часть I) / В. А. Василенко // Научный вестник КФУ: Финансы, банки, инвестиции. – 2018. – №2. – С. 126-134.
4. Печеркина Е. В. Классификация факторов обеспечения конкурентостойкости предприятий [Электронный ресурс] / Е. В. Печеркина // Вестник ОГУ. – 2005. – Режим доступа: http://vestnik.osu.ru/2005_8/14.pdf.
5. Пермінова С. О. Підвищення конкурентоспроможності

підприємств в контексті їх стратегічного розвитку / С. О. Пермінова, О. М. Савицька, Я. В. Омельченко // Ефективна економіка. – 2018. – № 1. – С. 99-101.

Науковий керівник,
ст. викл.

Запащук Л. В.